

The Lithuanian Weekly "Lietuva"

PUBLISHED EVERY SATURDAY.
Executes all kind of Job Printing and trans-
lates in all modern languages.

Subscription \$2.00 per year.

All communications must be addressed
"Lietuva" Publishing Co.,
954 33rd St., Chicago, Ill.

Nedelinis Laikraštis "LIETUVA"

Išleista kas Subata, Chicago, Ill.

KASZTUOJA:

ANT METU AMERIKOJE.....\$2.00
IN UŽMARE.....\$3.00

Užveždetojas A. OLSZEWSKIS.

Bankasizai (Korespondentijos) ir laisvokai to-
ni buti adresuoti ant šio adreso:

"Lietuva" Publishing Co.
954 33rd STREET
CHICAGO, ILLINOIS.

Pinigai turi būti siunsti per MONEY ORDER arba
REGISTRUOTĄ GROMATĄ ant šio adreso:
A. OLSZEWSKIO,
954 33rd St., Chicago, Ill.

Isz Amerikos.

Užmusze tewą.

Nashville Tenn. buvęs klerkas wietinio sudo Campbell tapo ant uilycios nuszuatas. Nuszuowė jį jo sunus 26 metu Robert. Ejo juodu drauge, tuom tarpu sunus isztraukė isz kieszianiaus rewolwerį ir patraukė tiesiog į tewą ir jį ant wietos užmuszė, Mena, kad jis gawo sumaiszimą proto.

7 žmones sudege.

Baltimorėj užsidegė naktyj namai auktinių iszdirbmų dirbtuwė sawinyko Armigerio ir pakol ugnagesiai pribuvo su pagelba, jau 7 žmonės sudegė arba užtroškio dūmuose; sudegė: patsai sawinjas dirbtuwės 65—metų Armiger; jo žentas Riley ir wai-kai Riley'o: Richard ir Marijan; duktė Armigerio ir jos sunus, ir daktaras Manuel isz New Yorko, kurisai atkako į sweczius pas Armigerą. Tarnaitė William iszszoko per langą ir mirtinai susižeidė. Daugel teipogi žmonių, kurie stengėsi neszi pagelbą, apdegė, bet ne sunkei. Bledys ugnies padaryti neperdidelė, nes jį skaito tik ant 10.000 dol.

Sudege mergina.

Brooklyne sudegė 14 metų duktė Danieliaus Lyons'o, begulinti lowoj. Ugnis pasidarė nuo eksplozijos pecziaus. Mergaitė, jei-juo but sweika, but galėjusi iszsigelbėti, bet ji nuomariam mirė, taigi neįstengė nuo lowos pakilti. Ant jos riksmo subėgo kaimynai, isztraukė ją isz lowos, bet jau taip buvo apgruzdusi, kad pakol atėjo paszauktas gydytojas, ji pasimirė.

Susiprato.

Isz Los Angeles, Col. raszo, kad czia pas miesto szerifą atėjo koksai Walters ir praszėsi, kad ji pasodytu į kalinį, nes jisai 1890 m. užmuszė Powilą Moddoka, Tuscaloosa County. Ala. Dirbo jis tasyk anglių kastynėse netoli Tuscaloosa. Jojo wieną kartą su kitu sawo draugu Davis'u keliu ir patiko keletą wyrų, kurie turėjo su sawim dikcijai degtinės. Walters pirkto butelį sznapso nuo Moddoka ir pinigų užmokėjo; gerė wisi drauge. Potam Moddoka pareikalawo antrą kart, kad jam už degtinę užmokėtų; pasikelė barnys ir Moddoka sudawė jam į galwą su buteliu. Walters tasyk nuszuowė Moddoka ir pats pabėgo į Mississippi, o paskui į Kaliforniją. Tapo jis dabar suasztuotas.

Lynczuotas.

Isz SULLIVAN ILL. raszo, kad pereitę nedėlioj tapo czia lynczuotas Grant Atterberry, už pajaurėtiną užpuolimą ant sawo brolio moteries. Atterberry buvo kalinij. Apie 30 wyrų susirinko prieszais kalinį, iszmuszė duris kalinio, paskui duris kambario, kureme buvo Atterberry. Taisai pamatęs besiwerženczius, suprato ko jie nori, taigi iszlaužęs stalo

koję pradėjo gintiesi, bet jo ginklą tuojas anie iszweržė ir užmetė kilpą ant kaklo isztraukė isz kalinio laukan. Nuwilko kaltinį ką ant placiaus priesz rotuszė ir ten ant medžio pakorė. Waldžios lynczauninkų nesurado, ir nusprendė, kad Atterberry tapo nepažįstamų lynczuotas.

Nelaimė ant geležinkelio.

Isz Rochester N. Y. raszo, kad netoli nuo Macedon Swamps, 4 mylios nuo Fairport, susitiko trukiai prieszais sawę beganti ant jų paczių szėnių. Maszina trukio wežanczio galwius isprudo į kitas szenis, taigi kits trukis begantis toms szėnėmis susimuszė su szituom galwijniniu trukiu. Trys žmonės tapo užmuszti, du gi sužeisti, isz kurių wienas mirtinai. Trukiuose keliaiwų nebuwo lygei užmusztieji, kaip ir sužeistieji tai tarnai geležinkelio.

Juriu susidauželiai.

Perėitoj pėtnyczioj žvejai patiko ant juriu, betoli nuo Dog Island, waltį beplaukinėnczių, kurie atrado 5 lawonus ir 6 ypatas pusgywes. Žvejams pasisekė szeip teip tuos pusgyweliu prikelti ir druczausies isz jų, Gilbert Holmes, papasakojo apie baisias sawo ir draugų kanczias ant juriu. Perėitoj nedėlioj jų 11 iszsirengė žvejoti, bet ant rytojas lawelis jų susidaužė ir wisi buwo priwersti persikrausti į waltelę be jokio maisto ir drabužių, nes isz lawo nieko nespėjo paimti. Wiens po kitam mirė jų draugai; pasilikusieji ne turėjo ne tiek wieko, kad galėtu numirėlius į wandenį isz walties iszmesi. Jisai ilgiausiai isztriwojo, bet ant galo ir jis apmirė nuo bado.

Gal suszalo:

Pereitą nedėlią, isz Buffallo N. Y. 15 žvejų iszėjo po aketes žvejoti; pawakarėj užklupo juos baisi dargana ir szaltis. Kiek žinoma, iki sziol jie 'nesugryzo' namon. Gal but, kad darganoj ir pustymuose nesurado kelio ir galėjo suszalti. Gal but teipogi, kad kitą wietoj jie iszėjo ant kranto ir prisigriebė kur į užgywentas wietas. Kas wienok su jais atsiko, iki sziol nežinoma.

Lenkiszki laikraszcziui iszda- wejai prwojesi.

Kiek wienam žinoma, kad Amerikos, newienlenkiszki, laikraszcziui užgeriausiai pertikrinantį argumentą laiko koliojimą prieszininko, kurisai padryso paabėjoti apie naudingumą kokio nors laikrasztij atsiradusio užmanymo arba darbo, koki tasai laikrasztis pagyrė, ir kad jau rėdytojas laikraszcziui mažias apszwiestas, juo tų koliojimų daugias talpina. Susikolijus laikrasztiję, toliau jau nesutikimai persikele į sudą. Teip dabar Philadelphiaj, rėdytcjas laikraszczi: "Jedność", p. Etter tapo apskustas iszleistojo kito laikraszczi, kokio ten p. Wyruchowski už ižeidimą garbės. Etter teipogi buwo už tą patį apskundęs ir Wyruchowski, bet skundą jo sudas atmetė. Yra Philadelphiaj ir daugiau prowlenkiszki redaktorių, žinoma, už wartojimą karezerminio budopertikrinti sawo prieszininką.

Isz MARQUETTE raszo, kad nuo wisų geležinkelų stacijų pareina žinios apie baisias darganas sziaurinėse dalise szteto; isz prieszties didelį supustytą pusnį trukiai keliauti ne įstengia; bet darganos nesiliauje, taigi galima bijotiesi, kad czia taps apstabyti wisoki tarp žmonių susisiezimai. Miesto uilyczionis kauri turėjo nustoti wazinėje, nes negalima spėt nuwalyti apipustytų szenių.

Isz HOLLENBERGE, Kas. Netoli nuo czia tekanczeme upelį atrado aukso. Žemė isz upelio duoda isz tonos 80 dol. wertes gryno aukso. Taigi įrengtos czia kastynės butų labai turtingos.

Isz COLORADO IR TENNESSE otras sziltas bewiek kaip wasara. Tik pabaigoje Sausio ir pradžioje Wasario buwo truputis sniego; dabar sniego nėra wisai ir atsitaiko szil-ty lytus, kaip wasara.

Isz darbo lauko.

Uždarbis moterų Chicagoj.

Pagal Praneszimą statistiszko biuro apie darbą Illinoisiaus waltijos, Chicagoj to biuro isztirta apie uždarbį, dirbančių 43 wisokiuose užsiėmimuose, 13363 moterų darbinikių. Tame skaitliuje randasi 8264 siuwėjos, dirbančios siuwincyziose wyriszkių drabužių; darbas tų paskutinių traukėsi, nesweikiausiose iszlygose, ilgiausiai ir užtatai tos ir užmokėsi turi mažiausiai. Apleisime tą dalį nelaimingų wergių, kurioms uždarbis wos ant kasdieninės duonos te užtenka ir perėisime į kitas dalis moteriszko darbo ir į jų padėjimą. Jeigu atskyrime nuo to 13363 dirbančias siuwėjiszkose wyriszkių drabužių dirbtuwėse 8264, tai pasilikums 5099 moterų dirbančių kituose užsiėmimuose; isz tų gi tik apie 3467 statiszkas biuras surinko žinias apie jų priwatiszką gywenimą. Isz to skaitliaus darbinikių 3300 buwo newedusių, 67 apsiwedusių, 100 naszlių, pasimetusių su wyrų, arba apleistų. Isz 3467—tik 1802 turėjo tėtus arba wyrus; 1159 neturėjo tėtų, 235 buwo tokių, kurias jų maitytojai apleido; 147 turėjo maityti sawo pasenusius tėtus, negalinczius jau dirbti; 153 turėjo gynes. Isz 2819 darbinikių, tik 707 padawėbiurui žinias apie sawo iszleidimus, nes kitos, ką uždirbo, atidawė tėwams. Žinoma, kad darbinikė turi ir gerai pasirėdyti, nes apdriskusį darbawėją ne nori laikyti: amerikony, labiau kaip kur kitur, mieruoja žmogaus wertę pagal apsirėdymą. 2817—padawė žinias apie iszleidimus ant apsirėdymo—Drabužiai kasztawo 20 d. mažiausiai, iki 150 dol.: widutiniszkai gi darbinikės iszleido ant drabužių 66 dol. ant metų.

Apie widutiniszką uždarbį ir laiką darbo Statistiszki Praneszimai paduoda sekanczias žinias: Mažiausiai uždirba darbinikės dirbančios popieros dirbtuwėse ir litografijose, nes už 9—10 walandų darbo gauna 4.08 dol. ant nedelios widutiniszkai; tabako dirbtuwėse už 10 walandų gauna—4.31 dol. petnesų dirbtuwėse—4.21 dol.; paskui eina dirbančios cukernėse, mezginių dirbtuwėse—po 4.80 dol.; cigarams dėžių dirbtuwėse, už 10 walandų darbo, gauna—5.63 dol.; gorsėtų dirbtuwėse, už 10 walandų—5.33 dol.; kopertų laiszkams, už 8½—9½ walandų—5.42 dol.; winių dirbtuwėse, už 9 walandas, gauna—5.11 dol.; dirbtuwėse popierinių dėžių, už 8—9½ walandų—5.18 dol.; gurbų dirbtuwėse, už 9—10 walandų—5.13 dol.; panczekų mezgincyziose, už 8½ wal.—6.03 dol.; dirbtuwėse patentutu waisių, už 7—8 wal.—6.93 dol.; krawaty dirbtuwėse, už 8½ wal.—6.97 dol.; skalbėjos, už 9—10 wal. 6.30 dol.; pirsztinių dirbtuwėse už 9½ wal.—6.26 dol.; kailių dirbtuwėse už 8—8½ wal.—6.59 dol.; wasariszkų wyriszkių drabužių siuwincyziose už 9 wal.—6.30 dol.; cigarų dirbtuwėse, už 9—10 wal.—6.57 dol.; peltakių dirbtuwėse, už 9 wal.—6.02 dol.; prie knygų apdirbimo už 8—10 wal.—6.58 dol.; mėsincyziose, už 8—10 wal.—7.94 dol.; uniformų dirbtuwėse, už 10 wal.—7.04 dol.; sziaucziškose dirbtuwėse už 9½—10 wal.—7.17 dol.; Telephonų stacijose už 8—9 wal.—7.41 dol.; matracų ir paduszkų dirbtuwėse, už 10 wal.—2.06 dol.; kazyrų (kwortų) dirbtuwėse, už 9½ wal.—10.25 dol.; knygų spauztuwėse, už 8—9½ wal.—po 10.52 dol. ant nedėlios.

Žinoma, uždarbis czia paduotas yra wien widutiniszkas, nes yra czia kiekwienoje darbo dalys uždirbančių lygiai mažias, kaip ir daugias. Newienoje moterų aprėdymo dirbtuwėj kanto-

ro darbinikė uždirba ir po 25 dol. ant nedėlios; po tiek jau uždirbančių yra ir krawaty, uniformų, sziaucziškose dirbtuwėse, spauztuwėse. Teipogi siuwėjų dirbtuwėse, dideliose sztoruose po porą tuzinų moterų randasi tokių, kurios uždirba po 20 dol. Isz wisoki skaitliaus biuro surinktų žinių, yra: 28 moterys gaunanczios po 15—20 dol. ant nedėlios; 893 gaunanczios 5—6 dol. 120 gi tik 2—3 dol. Mažiausiai gi uždarbis yra 1 dol.

Isz New Yorko, Brooklyne ir Bronsville susztraikawo darbinį kai kelnų siuwinczių. Taigi 3000 moterų ir 2500 wyrų dirbančių tose siuwincyziose likosi be darbo. Sztraikas wienok pasirodo reikalingu, nes, ypacz darbinikės dirbtuwėj, už 12—14 walandų darbo negalėjo nė tiek uždirbti, kiek reikia ant pergywenimo žmogui. Iki sziol tose dirbtuwėse merginos uždirbdawo po 3—4 dol. ant nedėlios; wyrai gi 7—10 dol. Tuom tarpu kontraktoriai dar mažino užmokėsi, ir teip per mažą už darbą. Perėitą žiemą už pasiwiwimą poros kelnų dar mokėjo 20—45c.; dabar gi 10—30c. bet tą darbą atlieka trys darbinikai, taigi tie 10c. už pasiwiwimą dalinosi į 3 dalis: siuwėja gauna daugiausiai, lygintoja mažias; užbaigencziui gi darbą pasilieka tik 1c. nuo tos poros pasiutų kelnų. Taigi matoma, kad isz tokio uždarbio nieks ir pusbadžiai gywendams ne užsilakys.

Isz CHICAGOJ 9000 dirbinikių, dirbančių siuwėjų dirbtuwėse, nustojo darbo. 600 sukirpėjų dirbančių pas 20 kontraktorių paliowė dirbė, bet 600 sukirpėjų parengia darbą 9000 siuwėjų, todėl tokiu budu siuwėjai nustojo uždarbio. 9 kontraktoriai taresi su prigulincziiais ir "Unija" sukirpėjais; pas juos dirba 200 sukirpėjų, prirengenczių darba 3000 siuwėjų. Rengėsi į Chicago atakti prezidentas Unijos darbinikių—gal jis pradės laikyti darbinikus su kontraktoriais.

Isz SHAMOKIN, Pa. isz prieszties sustojimo darbu, kraustosi žmonės į kitus krasztus. Kraustosi isz miesto daugiausiai swetimaucziiai, kaip antai: wengrai, lenkai, italijony. o gal ir lietuwiai. Skaitlius apleidžiančių miestą dauginasi kas dieną: wieni grįžta į sawo senąją tewynę, kiti gi į kitus krasztus Suwienytų Walstijų. Widutiniszkai isz krausto isz szito krasztu po 50 žmonių ant nedėlios; į Europą grįžta dar daugias.

Isz SENNEY MICH. raszo apie atsitikusią nelaimę. 4 darbinikai likosi užmuszti ir 7 sunkei sužeisti medžių krawutuwėse Mc Kayo. Garinė maszina lupimui kelmu su neiszpaskytu greitumu pradėjo ristiesi szėnėmis ir tuos 11 darbinikių suwaziwėjo. Czia siauczia buisi audra, todėl isz syk negalima buwo pasiskubinti su pagelba.

Isz GRAPE CREEK ILL., raszo, kad tenai darbai prie anglių, eina labai gerai: dirba pilnas dienas wisi brekeriai ir da ketina wienas bujas brekeris atsidaryti, kuris bus didžiausiu isz wisų sziaudieninių ir daugiausiai tenai darbinikių patilpę.

Isz Chicago darbinikai dirbanti cigarų dirbtuwėse rengia sztraiką, nes kompanijos stengiasi jiems užmokėsi numazinti. Pareikalawo jie nuo darbinikių Unijos \$100000 del paszelpos laike sztraiko.

Isz DURYEA, Pa. raszo, kad darbai anglių kastynėse, kaip ir kitur, czia teipogi susilpnėjo. Brekeriai dirba daugiausiai po 5, arba 4 dienas, o tuli net wos po 3 dienas ant nedėlios.

Isz Harwood Mines Pa. raszo, kad darbai anglių kastynėse ir czia sumažėjo; darbinikai dirba wos po 3 dienas ant nedėlios.

Isz San Dance, Wyo. Czia su-sitwėrė draugystė turinti 3 mil. dolierių kapitalo, kuri rengesi pradėti naują geležinkelį nuo Spearfeak iki San Dance.

Isz New Yorko susztraikawo darbinikai litografiskų dirbtuwėj ir grawerai. Prie sztraiko priguli 1000 darbinikių; pusė isz jų gywena New Yorke.

Isz WHITING IND. raszo, kad czia užsidegusio gazo tapo apdeginti 4 lenkai: du isz jų, tapo sunkei apdegę ir du lengwiaus. Prawardės apdegusių yra: Drygelski, Zagrzebski, Jablonski ir Loch.

Wisokios žinios.

Koksai tai kaimo mokintojas Galicijoj, Szczepaniak, iszrado prietaisą nuimėjimui wisokių paweikslų isz labai toli. Su pagelba tos prietaisos, paweikslan, galima nuimti teip sakant paweikslą kokio nors krasztu Lietuwjoj, nereikalaujant delto į Lietuvą keliauti; gal, Amerikoj budams, matyti ką weikia žmonės kokia me nors kraszte Lietuwos. Už tą iszradimą Wienes fabrikantai pasiulė Szczepaniakui 300000 guldenų, norėdami įrengti dirbtuwės to naujo iszradimo.

Dabar žwaigždžių tėmytojų tapo surasta ant dangaus žwaigždė su szluota arba, kaip ją wadina, kometa. P. Perin, direktorius Lick'o obserwatorijos iszrokawo, kad tojė žwaigždė atsiranda 40 milijonų mylių nuo žemės ir kad jije kasdieną artinasi su greitumu 1½ milijono mylių. Profesorius Leuschner priduria, kad isz to artinimosi mums nėra nė jokio pawojaus, nes tojė kometa nuo 1 Kowo perkeis sawo kelią ir pradės wel nuo žemės tolintisies.

Prekėjas Kuszlarew, agentas sziaurės tirinėnczio norwego Fritjoff Nanseno, praneszė į Kolymską, Siberijoj, kad iszkelewęs su sawo laiwu trys metai atgal į sziaures, Nansen, laimingai nukelawo iki pats sziauriniui žemes galui: ir kad tenai atrado jisai plotus sausos žemės. Iki sziol dar nieks iki ten ne buwo dasigawęs; toliausia wietą, į kokią į sziaurius tirinėtojai buwo įsigawę, dar buwo ant 225 musiszkių mylių nuo to žemės galui. Toliaus nukeliauti nedaleido ledai ir szalcziai. Dabar jau ir isz Archangelsko raszo, kad Nansen grįžta jau atgal į sawo tėwynę.

Profesorius Garner, iszsiųstas Chicago Afrikaniszkos moksliszkos draugystės į Afriką del isztirymo, ar beždžionkos terp sawę kalba ir kokia jų kalba, dabar jau sugrįžo atgal isz sawo kelionės į Ameriką. Prof. Garner esąs persitikrines, kad beždžionkos terp sawę kalba; tulos jų weislės, kaip sako, esanczios net iszmintingesnės ir norias kalba neng tulos Afrikos gywentojų gymines. p. Garner, sakosi, suraszęs net alfabetą (literas) beždžionkų kalbos. Netrukus gal atsiras Amerikoj kokia draugystė, kuri pradės ir knigas beždžionkoms spaudinti ir tokiu budu Amerikai iszpuls garbę užpamatawimo beždžionkų kalbos raszlawos.

Profesorius Frazer isz Edinburgo persitikrino, isz daugelio bandawojimų, kad žmogus gal teip priprasti prie nuodų gywaczių, kad paskui jau jų įkandimas žmogui nieko newodyja. Darė jis bandawones su baisiausiais gywatia. Jisai skiepija kelis kartus, pradedant nuo silpnų nuodų ir nuolatai nuodingumą jų didina. Waisą tą jisai praminė antiwienina. Waisas tas iszgydo žmogų net į pusę walandos po įkandimui. Iki sziol gydytojai ne turė

jo nuo gywaczių įkandimo geresnio waisto, kaip iszdeginti tuojas įkandimo wietą, bet jeigu nepadarė tuojas, jau paskui nelėjo iszgelbėti įkasto. Sziltuose krasztuose daugel žmonių mirszta nuo gywaczių įkandimo. Wien Rytinėse Indijose net po 20.000 žmonių ant metų nuo to pasimir-dawo; taigi dabar Dr. Fraser'o iszrasztas waistas pasirodo labai reikalingas.

Nesutikimai tarp Maskolijos ir Japonijos atkreipė akis swieto ant japonieczių: ne wiens klausia, kas jie toki yra, jeigu stengesi priesztarauti galingai Maskolijai. Teisybė, Japonija kur kas mažesnė už Maskoliją, bet ji darbsztesnė; iszdirbimai jų geresni ir pigesni todėl, kur jų iszdirbimai pasirodo, iszpalingu isztumia iszdirbimus kitų krasztų. Apie apszwietimą žmonių galima spręsti pagal skaitlių laikraszczių, ir jų skaitlytojų. 1893 m. Japonij buwo 767 iszleidžiamų wisokios įtalpos laikraszczių, terp kurių buwo: apie wisokias žinias—347; moksliszkų—170; tikėjimiszkių—68; apie užlaikimą sweikatos (higieniszkų)—45; apie auginimą ir mokinimą waikų—74; apie tiesdarystą—13; oficijaliszkų taigi waldžių iszleidžiamų—39; ir 6 laikraszcziai malszytos mažesnės wertes įtalpos. 1887 m. tų laikraszczių 18248305 egzempliorių buwo per pacztas iszsiųstų (taigi wienas egzemplioras ant 2 gywentojų krasztu); 1891 m. tapo iszsiųstų jau 490 81972 egzempliorių, taigi iszpuola jau po daugias kaip po 1 egzempliorą ant kiekwieno gywentojo (Japonija turi 42 mil. gywentojų, taigi 18 mil. mažias neng Suwienytos Walstijos Amerikos).

Wiens laikrasztis iszpuola czia ant 55000 gywentojų. Pas mus ant 3000000 gywentojų turime 12 laikraszczių, taigi wieną ant 250000 gywentojų; wiens gi skaitlytojas mūsų laikraszczių iszpuola widutiniszkai ant kiekwieno 250 žmonių.



A. A.

Benadas Milukas.

Su wisais giminėms, draugais ir susiedais (isz tėwynės) pasidalinu liudna naujiena, jog mano didedukas, BENADAS MILUKAS, parsiskyrė su sziuomi swietu Szesztakawe (sawo tėwiszkėje) 31 d. Sausio szių metų. Paliko apradaujanczią jį sawo prisiegą Kristę, (su kuria iszgyweno 55 metus), 3 sunus ir 4 dukteris—wisus su szėimynomis, gražiai aprupintus, kožnas sau turinczius daiktelių. Palaidojo jį ant Rudaminos parapijinio kapinyno 2 d. Wasario (per Grabnyczias).

Wietinis Rudaminos klebonas kn J. Sadauskas, isz tikros szirdies rupinosi, kad kuograziausiai ir kaip pridėra kriksczcionims palaidoti welionį (nabasznyką); atlaikięs dwejas miszias szwentas už a. a. Benado dusią, pats klebonas pasakė pamokslą. Atgiedodjo bažnytinnas maldas už numirusius ir palaidodjo į atilį sawo buwusj parapijoną. Skaitlingai susisyrinę welionio giminės ir susiedai, atiduodami jam paskutinį žemiszki patarnawimą, apgailystaudami minawo jį wien kaip "teisingą, mielaszirdingą ir darbiniką žmogų".

Wardė wisų a. a. Benado giminų, siunczių szirdingą padėkawonę guodotinam kn. J. Sadauskui už malonumą, kurį teikė padaryti dėl welionio ir jį apgalistaujenczių jo waikų, anukų, giminų ir susiedų; teipgi wardan kriksczcioniszkos meilės meldžiu ypacz giminės ir draugas atsiminti a. a. BENADĄ MILUKĄ sawo maldose.

ANTANAS MILUKAS.

Kardas.

Naujas lietuwiszkas laikrasztis pradės iszleidinėti Baltimorėj, Md. Adresas redystės: W. Karalius 215 S. Green str., Baltimore, Md.

ISTORIJA Suwienytu Walsstiju AMERIKOS.

(Tasa.)

Tas kariavimas traukėsi per šesias nedėlias no pradžios iki puses Birželio. Tai kasztawo Unijos armijai šeszesdesimts tukstanciu wyrų. Konfederatu nustoymas buvo mažesnis, ant trečdalis neng Unijos. Galas kariawimu buvo, kad Unijos armija liko pertraukta priesai apkasus Peterburgo ir Richmondo.

Tuom paciu laiku kaip didžioji armija Virginijos leidosi priesai Lee, Geguzyje, dwi sutartos keliones buvo pradetos. Kolumna po Jenerolu Sigel, potam po jenerolu Hunter, trauke žemyn Shenandoah lomos. Ji patiko konfederatu syla ir tapo sumuszia. Hunter trauke ant Lynchburg, bet tas buvo perdrutas paimtie; teip Hunter atsitrauke in West Virginijos kalnus.

Antra isz sutartuju kolumnu buvo po jenerolu B. F. Butler. Kada Grant užpuole Lee Spottsylvaniajoje, Butlerio kolumna buvo paimta in transportus ant upes James ir iszdolinta City Pointe ir Bermuda Hundred'e. Ju užduote buvo paimtie Petersburga; bet szitas užmanymas liko nublokstas. Kada Potomac'o armija musze sau kelia prie Chickahominy, daugumas isz "James Armijos", wadinamos /kaipo Butlerio syla, pristoję prie jos Cold Harbor'e.

Wiltis Unijos komandieriaus, pereinant James, buvo užimtie Petersburga pirma, pakol da nesušdrutinas. Sutikmejsu szituum, staigus iszsimusimas in priesaky szitos wietos tapo megintas, 18 d. Birželio. Szitas užpuolimas ir dar keli kiti, atlikti per sekancias keles dienas, tapo atstumti.

Jenerolas Grant dabar mate, jog konfederatai turejo pawargtie. Delto jis atsidawe ant ilgo apgulimo. Lee laike apemias didelia linija ape 30 myliu, kuri bego no pietwakarines puses Peterburgo in sziaurycius Riezmondo. Unijos armijai iszdribo dailias kastynes ir pradejo apgulima.

Laikie apgulimo Peterburgo ir Richmondo, kuris tensio no Birželio 1864 metu iki Balandžio 1865, daugusiemimu ir keleta swarbiu musziu atsiliko. Kartkartems wiena puse turejo pasekmiu, kartais kita. Bet wisizsko pergalejimo nei wiena puse ne ingijo.

Wienas dalykas, no kurio daug galejo lauktie, buvo explodawojimas baisyos minos parako, kuri traukesi po wienos konfederatu drutwetes priesai Petersburga. Mina tapo padegta 30 d. Liepos ir isznesze in padangias kastynias. Muszancioji kolumna tada pasikele grustis per Petersburga, bet kariuene tapo atmuszia.

APGULIMAS WASHINGTONO. — Liepoje, Lee, su stabdias Granta priesai sawo linijai nuwijas Shenandoah kolumna isz Hunterio in West Virginija, nusiunte kolumna in sziauria, po jenerolu Early, del muszimo ir, jeigu galima, užimtie Washingtona. Early perejo Potomac'a in Marylanda, kur jis pamusze syla Unijos kariawos, po jenerolu Lew Wallace Monacacy'o, 9d. Liepos ir tada nuejo ant apkasu aplink Washingtona.

Atradias Washingtono kastynias drutesnems, negu buvo mislita, anksti sugryžo in Virginija. Jis paeme su sawim dideliu iszpleszimu isz Marylando ir Pennsylvaniajos ir sudegino miesta Chambersburg, 30 d. Liepos.

KARIAWIMAS SHERIDAN LOMOS. — Syla po jenerolu Wright atskirta per Granta no Potomac Armijos ir nusiunta del apgynimo Washingtono, seke Early'o armija in Shenandoah loma. Ta armija apsisisto truputi in pietus no Harper's Ferry.

Del komandawojimo tos lomos armijos Grant nusiunte jenerola Sheridan'a. Jis pradejo kariautie pries Early Rugseje menesyje. Kowa po Winchester atsiliko 19 d. Rugsejo. Konfederatai liko sumuszi ir atsitrauke pietu linkon.

Sheridan pasikele ir apsisisto Cedar Creek'e. Cze Sheridan'o armija (jam neesant) tapo užpulta per Early 19 d. Spalio ir nustumta. Poatsitraukimo keliu myliu, armija apsisisto, pribuvo Sheridan ir welai ta diena, Unijos armija atgal nustume konfederatus, kurie dabar jau negalejo atsilaiakytie. Grant prisake Sheridan'o armijai iszsiskeleisti po waisinga Shenandoah loma, idant konfederatu armija ne turetu isz kur maitytis.

SHERMAN'O KARIAWIMAS. — Kada Grant, Geguzyje, pradejo trauktie no Rapidan ant Richmondo, Sherman, komandawojentis wakarine Unijos armija pasikele isz Chattanooga traukti ant Atlanta, Georgijoje. Wakarine konfederatu armija buvo dabar po jenerolu J. E. Johnstonu, kurio armija gulejo Dalton'e.

Sherman pradejo judintis 6 d. Geguzy. Wietoje užpultie ant sawo prieszinkon, jis atliko kelias mažas veikmes. Pasekme buvo ta, kad Johnston apledo wietą no wietos, kol ant galo jis perejo Chattahoochee upia ir atsitrauke prie kastyniu Atlantos, widurije Liepos men.

Laikie szito marszo keletas swarbiu veikmiu atsitiko. Labjausei žymios buvo: susiemimas po Resaca (14 ir 15 Geguzy), po Dallas (25-28 Geguzy) ir Kenesaw Mountain (no 22 Birželio iki 3 Liepos)

Konfederatu waldžia buvo neužganedinta isz atsitraukimo Johnstono ir jis tapo atmainytas per jenerola Hood.

Kada Sherman rengesi užpultie ant Atlantos, Hood padare tris smarkius smugius Unijos armijai, 22, 23 ir 28 Liepos. Szitie ne buvo pasekmingi, nes Sherman metesi aplinkui ir insigawo terp Hoodo ir Atlantos, ir užeme ta miesta 2 d. Rugsejo.

Hood dabar prijeme drasu plana. Jis pasitrauke atgal keliu, kuriuom Sherman ejo ir užgriebdamas Sherman'o linija del dastatimo reikalingu pabuklu, priwarte armija atrakistie. Planas wienok ne nusiseke, nes Sherman, sekias nekiek Hooda, nusiunte jenerola George H

Thomas, su didelia syla, prieszintis Hood'ui, o pats sugryžo in Atlanta ir rengesi trauktie pietu linkon prie mariu. Tokiu budu buvo du kariawimai Hood'o kariawimas priesai Thomas'o ir Shermano marszas per Georgija.

Hood'o KARIAWIMAS. — Tuoj Hood padejo sau už miery užimtie Nashville. Cze Thomas apsisisto su sawo syloms.

Kada Hood trauke ant Nashville ir wiena isz Unijos kolumnu po jenerolo Schofield atsitrauke atgal in ta paczia wietą, susiemimas inwyko Franklin'e, 30 d. Lapkriczio. Cze Hood patiko baisy atstumima, kureme jis nustojo daug oficeriu.

Konfederatai dabar pasikele ir apgule Nashville. Po dwieju nedeliu rengimosi, konfederatai tapo staigu užpulti per Thomas'a, 15 d. Siekio ir liko dizejai suziupinieti. Muszis atsinaujino sekanczia diena, kurioje Thomas pergalejo. Hood turejo atsitrauktie ir wejamas no Thomas'o, jo armija baisei nukentejo, teip kad jau niekad negalejo twirtai atsistoti.

SHERMANO MARSZAS. — Kada Hood nepasek mingai kariawo priesai Thomas'a, Sherman perkirdamas jo susieszimus su sziauria ir sudegin-damas Atlanta, pamete sawo keliawima per Georgija. Jo užduote buvo atimtie no konfederatu wisia galia del užlaikimo armijos, einant per widury konfederacijos ir panaikinant wisus reikalingus daiktus.

Sherman pradejo no Atlantos, puseje Lapkriczio. Jis perkirto placzia erdmia, eidamas pasiskleidias in pietus. Konfederatai ne turejo armijos del tikro atsiremimo. Teip, mažiau kaip in menses, Sherman dasieke mariu, arti Savannah. Wie ninteile periskada buvo drutwiete Fort Mc Allister, kuri liko paimta po musziu. Po szito, Unijos armija tapo patatytą del susieszimo su Unijos laiwynia netoli kranto. Fort Mc Allister tapo apimtas 13 d. Siekio; Savannah 21 d. Siekio. Szitas užbaige Shermano kariawima 1864 meto.

KITI WEIKALAI. — Mes matenime istorija dwieju didziuju kariawimu 1864 meto. Bet buvo da dizei kiti weikalai laike to meto ne wisai surisztu sudideja armija. Szitie yra:—

PIRMAS: jenerolas Seymour atliko ekspedicija isz Port Royal, South Carolinoje, in Florida. Su sirenimu pas Olustee, 20 d. Wasario, jis liko sumusztas.

ANTRAS: Wasaryje, jenerolas Sherman, pirma negu jis nuejo in Chattanooga, atliko ekspedicija isz Wicksburgo del iszdraskimo gelezinkelio Sziaurineje Mississippi. Szita buvo pasekminga tik dalyje. Konfederatu jenerolas Forest musuze Shermano kawalerijos kolumna ir tada inejo in Tennessee del grebimo. Jis užpuole ir paeme Fort Pillow, kureme buvo garnizonas, sudetas daugiausei isz ngeriu. Tulas skaitlius ju tapo iszskers-tas.

TREČIAS: Jenerolas Banks, Kowo menesyje, wede ekspedicija isz New Orleans in Red River pawietia, Louisianoje. Jis buvo szelpemas per laiwynia po Admiralu Porter. Du musziai tapo atlik-ti: pirmas, Sabine Cross Roads, 8 d. Balandžio, su pergalia konfederatu; ir antras, Pleasant Hill, be iszriszimo. Ekspedicija liko pamesta.

WEIKALAI ANT WANDENS. — Liepoje 1864 m. ekspedicija, susidedanti isz drutos laiwynes po Admiralu Farragut ir kariumenes ant žemes po Jenerolu Granger, buvo iszsiusta priesai Mobile. Prieplauka Mobile buvo apsaugata per twirtynias Morgan ir Gaines ir per konfederatu laiwynia.

Farragut muszysje prie twirtyniu nustojo tik wieno laivo. Jis susieme konfederatu aptrauktu laiwu "Tennessee", kuris tapo susilpnytas ir paimtas. Zemine ir wandenine sylas tada paeme twirtynias ir teip užeme Mobile Bay (mariu koj). Miestas wienok ne pasidawe iki pawasario 1865 m.

Panaszi ekspedicija ant kranto buvo atlikta priesai konfederatu drutwietia Fort Fisher, North Carolinoje, kuri gyne ineiga in porta Wilmington. Admirolas Porter su laiwynia ir Jenerolas Butler su žemes syla, užpuole ant twirtynes, Siekysje. Isz bombardawojimo niekas ne iszejo ir užpuolimas žemes sylas tapo atstumtas. Ekspedicija tada atsitrauke prie Monroe twirtynes. Sekantys menesy Jenerolas Terry užpuole ant Fort Fisher ir paeme jį 15 d. Sausio.

Ne apsakomai daug nužude ta meta Amerikos prekyste isz prieszistes tulu konfederatiszku wardeniniu pajiegu. Labjausei naikinancziu isz ju laiwu buvo "Alabama", po kamanda kapitona Semmes. Laikas veikmes to zenklywo laiwu buvo užbaigtas kowa, atsilikusia szale prieplaukos Cherbourg France. Suwienytu Walsstiju laiwais Kear-Sarge, su kapitonu Winslow, užpuole ant Alabama Birželyje ir paskandino jį.

Antras atsižymejas ant wandens weikalas buvo sunaikinimas konfederatu geleziniu laiwu Albemarle, prie Plymouth, North Carolinoje. Szitas liko nuweiktas per leitenanta Cushing, kurs pririzo torpeda prie Albemarle, kuri explodawo ir paskandino jį.

Rudenij 1864 m., Abraham Lincoln liko isz naujo aprinktas Prezidentu ir Andrew Johnson tapo aprinktas wice-prezidentu. Kandidatas Demokrata partijos buvo jenerolas George B. McClellan. Bet republikonai eme wirszu.

(Toliaus bus.)

Užsiraszykite "Lietuwa" ir užsimokekite už ja \$2, o gausite puikia sapnu knigelia ir kalendorių dawanų.

Prisiųsdami pinigų, wisadą dėkiteszitokį adreep

A. Olszewskis,
954 33rd St., CHICAGO, Ill.

APIE ŽEMIA ir KITUS SWIETUS, JŲ BUWI ir PABAIGĄ. Pagal Heilperną.

(Tasa.)

Taigi dabar turime du trikampus: wienas didelis ant žemės (paweiksl. 9), kitas gi mažasis ant popieros (paweiksl. 11); abudu juodu turi po 2 kampu lygius, taigi kaip jau žinome, siena AB turi but tiek kartu didesnė už siena CB, kiek kartu antrojo siena WS yra ilgesnė už RS. Kiek kartų WS didesnė arba ilgesnė už RS tą lengwa iszmatuoti, nes tai maži brukszniai ant popieros. Daleiskime, kad iszmierawus radome, kad RS telpa 9 syk bruksznysje WS, arba kad WS yra 9 syk ilgesnė už RS, taigi ir bruksznis AB turi but lygei 9 syk ilgesnis už CB. o kad CB, kaip pasakytą augszcziaus, turejo 18 mastų, taigi bruksznis AB tures 9 syk po 18 mastų arba: 9x18=t. y. 162 mastų. Tokiu budu, nors ne iszmierawome su werpedia kelio nuo A iki B, bet tik tolumą nuo C iki B, galime tikrai žinoti, kaip toli yra iki medžiui, t. y. kaip ilgas yra bruksznis AB. Kiekwienas gal bandyti tokiu budu iszmieruoti tolumą nuo kokio nors daikto kambarį, nesiartinant prie jo. t. y. nemieruojant to su werpedia. Ne suwisiu tai iszpuola teisingai, nes labai sunku yra nuteikti lygumą kampu (mokslineciai, mieruodami tolumą wieno dangiszko swieto nuo kito prisilaiko, kitokio budu, bet tą jų budą mierawimo per sunku butu suprasti, todėl parodome czia, nors nesuwisiu teisinga, bet lengwiau, bet wisgi rodosi kiekwienas suprantą, kad tokiu jau budu galima iszmieruoti ir tolumą, iki mėnulių arba iki žwaigždei. Daleiskime, kad dwiejose wietose ant žemės stowi du žmones, paweikslan, wienas wietoj B, kitas C (paweiksl. 9) ir kad abu iszieše žiuronus, dudeles arba lazdas tiesiog į mėnulį, wisai teip, kaip buvo nutiestos lazdos į mėdį, ir iszmierawo pasilenkimą sawo žiuronų į žemę, arba kitaip sakant kampu, kokį daro nukreiptas į žemę žiuronas su bruksniu nutiestu terp tuodwim dwiejose wietose stowintie žmonim. Tolumą wieno nuo kito tą žmonių lengwai iszmieruoti galima, taigi turime czia kaip po didelį trikampi, pasiremęti sawo apacia ant žemės ir siekentį wirsztinime susiremime sienų iki mėnuliui, teip kaip musų pirmininis trikampis gulejo ant žemės ir sawo sienų susiremime pasiekė medį, kada stengėmės iszmieruoti tolumą iki medžiui. Jeigu dabar nupieszime trumpą bruksnį ant popieros ir prie jo dwi kerti arba du kampu tokiu jau, kokius padarė nukreipimas žiuronų su bruksniu nuwestu terp dwieju žmonių su žiuronais. teip kaip tai pirmą padarėme ant paweikslėlio 11, tai reikia wien iszmieruoti kiek kartų siena trikampo papieszto ant popieros, paweikslan siena WS bus ilgesnė už sieną RS, tai tiek jau toluma terp dwieju žmonių stowinczių dwiejose wietose su žiuronais arba apacia trikampo siekenczio wirszui mėnuli, paweikslan, bruksznis CB bus mažesnis už kitą sieną to trikampo pasiekenczią mėnulį. Pasiszkiname dar, kad paduodame tą budą mierawimo tolumos nuo žemės iki kokiam nors dangiszkam swietui, idant parodyti, kad kiekwienas žmogus gal pats tą, nors ne suwisiu teisingai, iszmatuoti ir todėl, kad tą budą lengwiau iszmatuoti; astronomai, arba mokslincziai užsimanti tėjimais dangiszku swietų tuom budu nepasinaudoja, nes jiems reikia suwisiu teisingai iszmieruoti, bet jų budas mierawimo ne butu suprantamas, todėl jį apleidžiame; mums užteks ir lengwiausiojo budu.

Kaip iszmatuoti nuo žemės didumą mėnuli? Jeigu jau žinome, kaip toli yra nuo žemės iki mėnulių arba iki kitam dangiszku swietui, tai lengwa iszmatuoti to swieto didumą. Paimkime ant paweiksl. pinigą, cidabrinį pusdolerį ir laikykime jį pries akimis tokioje tulumoje, kad jįsi uždengtų mums suwisiu mėnulį; taigi tas pusdoleris tą syk rodysis mums teip didelės, kaip ir mėnulis, nors žinome, kad jįsi yra mažutėlis, o tai isz tos priezastės, kad mėnulis (teip kaip ir wisoki daiktai) iszrodo mums tiek kartu mažesnis už aną pusdolerį (arba už kitą kokį daiktą), kiek kartu toliaus jis atsiranda nuo musų akių neng tas pusdoleris. Kiek kartu mėnulis toliaus bus nuo musų akių, tą lengwa bus iszmatuoti (nes žinome kaip toli yra iki jam, tolumą gi pusdolerio nuo akies teipogi galime iszmieruoti), nes jįsi tiek kartu bus didesnis už musų pusdolerį, kiek kartų toliaus už jį jis atsiranda nuo musų akių. Persitikrinsime, kad pusdoleris laikomas tiesiog pries akis uždengs mums mėnulį pastatytas 127 colius nuo akies, bet kad mėnulis nuo žemės yra 50000 mylių arba 147000000 coliu, taigi isz wiso toluma jo bus didesnė nuo musų akių 115748000 kartų neng pusdolerio, taigi jįsi tiek, t. y. 115748000 kartų bus didesnis už pusdolerį, bet kad pusdoleris turi apie 1 colį skersai, taigi mėnulis tures 115748000 kartų daugiau arba 115748000 coliu skersai, arba, kaip tą skersumą wadiname, diametras mėnuli tures 115748000 coliu ilgio arba 400 mylių. Tą galima atrasti ir kitokiu budu, bet tas jau galėtu but nesuprantamas. Žwaigždininkai arba astronomai, žinoma, newartoja pusdolerio norėdami iszmieruoti didumą dangiszku swietų.

KĄ GALIME ANT MĖNULIO MATYTI? AR ANT JO GYWENA ŽMONES?

Jeigu mėnulis taip jau kaip ir žeme yra toks tamsus apskritys, apszwistas wien saulės spindulių, tai ne wiens gal paklausti, kaip iszrodo jo pawirszius, ar jįsi panašus į žemės pawirszių, ar yra ant jo toki jau kalnai ir terpalnės, upės, azerai, jūrės ir oceanai; ar žaliuoja ant jo piwios ir girios ar szlamszczia, ar gywena žmones ir žwerys, ar yra ant jo koki nors gywuliai ir augmens? Isz wisų dangiszku swietų jįsi arcziausie žemės ir todėl galima jam prisiziūrėti. Jau tiesiog akimis, be pagelbos dangiszku žiuronų arba teleskopų matome ant mėnuli juodus laszus, kas reiszkia, kad jo pawirszius ne lygus; žiurdami per gerus, labai padidinanczius (pitraukenczius) teleskopus, matome mėnulį didokai padidintą ir galime jį apžiūrėti wisai. Apžiūromas per tokius žiuronus arba

teleskopus mėnuli pawirszius rodosi daug nelygesnis, neng žemės. Matome ant jo daugel szeszėlių (juody, tam-ty wietų) ir apszwistų (t. y. baltų), isz ko galima spresti, kad ant mėnuli yra ir apszwisti kalnai ir szeszelyj esanczius terpalnės. Augstji tų kalnų isz jų szeszėlio ir iszmieruoti galima. Tamsios wietos, tai kalnų szeszėliai; kas žingeidžiausias, tai kad ant mėnuli matyti galime daugel ugninių kalnų arba wulkanų; czia yra jų kurkas daugiaus neng ant žemės. Nė wienas wienok isz tų ugninių kalnų dabar jau nemeta isz sawo widurių ugninio skystimo, nė dumų; wisi jie jau nuo seniai užgeso; tik isz pawidalo kalnų, ir per gerą žiuroną galime matyti net olos kraterų, kuriomis kitą kart, senie, ugninis skystimas tekejo. Isz to suprantame, kad ir mėnulis kitą kart, teip kaip ir žemė, buvo sutirpes, skystas, įkaitęs ir tik paskui ant pawirszius užsidengė kieta pluta, kaip užsidengė ir musų apgywenta žemė; ugniniai kalnai rodo, kad tasai ugninis skystimas laužė tą plutą ir per olas isz widurio weržies laukan, teip kaip tai yra dabar da daugelyj wietų ant žemės, bet ant mėnuli tasai tarpinias widury turejo jau nuo senie sustingti ir sukietėti, nes isz ugninių kalnų jau nuo senie nesiweržia ugninis sutirpes skystimas. Taigi sziaidien jau mėnulis yra apmires, szaltas apskritys arba kulka, sukietėjęs wisoj sawo masoj. Mėnulis atszalo daug pirmiaus neng žemė, nes jįsi daug už žemę ir mažesnis, o žinome, kad wisi mažesni ir plonesni daiktai atszala daug greicziaus, neng didesnieje. Tas turės kada nors ir su musų apgywenta žemia atsitikti ir žemė atszals ir ant jos iszmirs wisas, nusotis gywasties gywuoliai ir augmens, pražūs žmonių darbai, nes tą wisą užlaiko widurio žemės ir saulės sziluma podraug; nors iki tam laikui dabar dar labai toli, nors to nemes, nė musų waikų waikai nesulauks, nes ant to reikia tukstanczių amžių, pakol žemė su wisu atausz, bet tas laikas turės kada nors ateiti nes žinome, kad kiekwienas daiktas syki įkaitytas, bet paskui ne kaitamas toliaus, turi atszalti. Mėnulis jau nuo senie su wisu atszalo, taigi nieks ant jo nė gywenti dabar negal, ne gal augti nė augmens: nematome ant jo nejo-kios gywybės, nematome žaliuojanczių piwėjų nė griučių, kurias žiūrint per gerą žiuroną lengwai patemyti galėtume: net ir be stiklų, akys galetu tokias žaliuojenczius girias ir piwias matyti, nes jos kitokia parwā turėtų, jeigu tik jos ten butu; ne matyt ant jo nė žmonių rankų darbų, nė kitokių gywuolių; jeigu czia likimai toki kitąkart buvo, tai jie jau nuo seniai isznyko. Sziaidien ant mėnuli jau nė joks gywas sutwerimas gywenti ne gal, nors ruimo czia teip daug yra, nes nėra ant jo nė wanden, nė oro, o be to, kaip žinome, negal but ir gywastis. Nėra ant mėnuli nė upių, nė azerų, nė jurių — todėl ne buwa ir debesų, nė lytų ir sniego, nė perkunių nė wėjo. Jeigu butu debesys, tai juos galėtume matyti nor kada nekada beslankiojenczius ties apszwistu mėnuli pawirsziu; jie uždengtų mums tą szwiesų ratą: rodytusi jis mums tulose wietose kaip su kuom tamseniu užpiltas; kas dar žingeidžiaus: apie mėnulį nėra oro? jo ne apsiaubia plotai oro. Be wandens ir oro ne gal but ir gywasties: ne gal but nė žweryų, nė augmenų, nė žmonių; ar niekada ant jo nieks ne gyweno, tikrėi žinoti ne galime, galime wien spėti, kad tąkart, kada mėnulis dar nebuwo suwisiu atauszės, kada dar ant jo buvo wandens ir oras, galėjo czia gywenti atsakanti sutwerimai, kad ir nepanaszusi tuos, koki sziaidien ant žemės gywena; sziaidien gi nieks jau ant jo negyweną ir tur but jau niekada ne gywes.

KOKI KELIA, IR KAI MĖNULIS JI PERBEGA?

Kas nakt bewiek matome mėnulį užtekantį ir keliaujantį isz palengwo į wakarų ir ant galo nusileidžiantį, idant kitą naktį weli pasirodintį rytuose. Isz tikro jau isz pa ilpusio sziamie raszte pirmiau žinome, kad tokio jo bėgimo nėra ir kad tasai mums wien teip rodosi todėl, kad žemė sukasi apie sawo asį. Jeigu mėnulis su wisu ne slinktu, bet stowėtų ant wietos, matytume ir tasyk toki jau jo bėgimą kas nakt; kas nakt matytume jo užtekėjimą ir nusileidimą, nes žemė, kaip žinome, sukasi aplink sawo asį nuo wakarų rytų link, drauge su mumis, kurie ant jos gywename ir todėl rodosi mums, kad wiskas, kas yra augsztai ties žemia: saulė, mėnulis, žwaigždės bėga į prieszingą pusę Isz tikro wienok mėnulis nestowi ant wietos, bet kruta ir bėga į prieszingą, neng mums rodosi pusę t. y. jis bėga isz wakarų rytų link. Galima apie tai persitikrinti tėjiant szale kokios žwaigždės atsiranda mėnulis, kada jį žiurime. Jeigu po porai walandų weli jį pažiūrėsimė, pamatysime, kad mėnulis ir anoje žwaigždė pasikele toliaus wakarų link (todėl kad žemė besisukdamą apie sawą asį pasisuko į prieszingą pusę), bet kad mėnulis truputi pasitraukė ir nuo anos žwaigždės ir rytus. Teip jau galima patemyti, kad mėnulis kas kart toj paczioj walandoj pasitraukia wis tolyn rytų link puses, kas kart weliaus užteka, kas reiszkia, kad jis isz palengwo slenka isz wakarų rytų link, nors mums rodosi kad jis į 24 walandas apibėga apie žemę bebėgdamas isz rytų į wakarų. Į tą paczia wietą, kurioj matome jį ant paweiksl. sziaidien, sugrįž jis tik po 27 dienų ir 8 walandų, nes tiek laiko mėnulis reikalauja ant apibėgimo aplink žemę, bėgdamas isz wakarų ir rytus. Taigi mėnulis ne atsitraukia nuo žemės, bet nuolatai apie ją sukasi. Tą teip lengwa patemyti, todėl apie tai žmonės apszwisti žino jau nuo labai senie.

Bėgdamas apie žemę mėnulis atsiranda syki terp žemės ir saulės, tai weli apibegs pusę kelio atsiranda isz prieszingos puses, kitą pusę žemės, t. y. teip, kad žeme atsiranda widurių, terp mėnuli ir saulės. Pirmame atsitikime, t. y. kada mėnulis atsiranda terp žemės ir saulės, atsitikti gal, kad jįsai uždengs saulę nuo musų akių, tasyk turime saulės užtemimą; jeigu uždengs ją wisai, turime tasyk wisiszką saulės užtemimą, tasyk buwa ant žemės tamsu, teip kaip naktij; ant žemės tasyk puola mėnuli szeszėlis; gal jis wienok uždengtų wien krasztą saulės — tasyk turime wien isz dalies saulės užtemimą. Antrame atsitikime t. y. kada žeme atsiranda terp saulės ir mėnuli, szeszėlis žemės puola ant mėnuli ir jį uždengia nuo musų akių; tasyk turime mėnuli užtemimą.

(Toliaus bus.)

